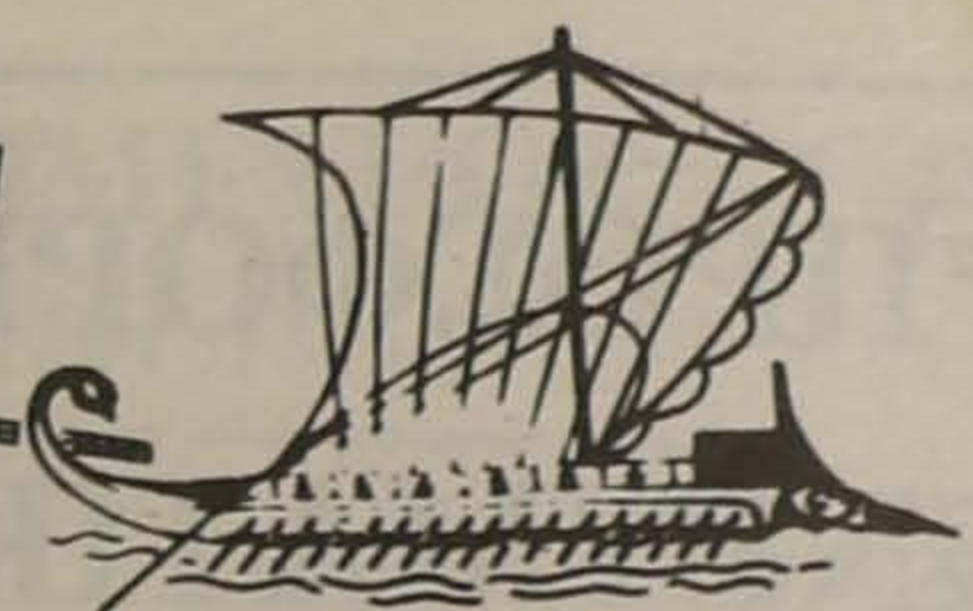

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

Ετος 2ο Αρ. φύλλου 19 ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΧΟΡΤΟΘΕΡΤΣ 1990

Η Σουμελιώτισσα

Το Μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά ήταν από τα πιο φημισμένα και ξεκουστά Μοναστήρια του Πόντου. Η ακτινοβολία του απλωνόταν και πέρα από τον Πόντο. Ήταν το επικρατέστερο εθνικοθρησκευτικό σύμβολο του ποντιακού ελλητισμού.

Η σεπτή εικόνα της Παναγίας, που την ιστόρησε ο ευαγγελιστής Λουκάς, συνδέθηκε με τις χαρές, τις πίκρες και τις ελπίδες του γένους.

Η ονομασία Σουμελά φανερώνει το όρος Μελά.

Η λέξη Σουμελά είναι σύνθετη λέξη από το "σου" και "Μελά". Το σου πάλι προέρχεται από την πρόθεση εις και τη γενική του άρθρου του.

Ετσι βγήκε η φράση: "εις του Μελά", που σημαίνει πάμε "εις τον Μελά", δηλαδή στο Μοναστήρι ή το βουνό. Με την αποκοπή του ει η φράση

έγινε "σου Μελά". Το "σου" σιγά, σιγά έγινε "σου Μελά" - "Σουμελά".

Για την ιστορία του μοναστηριού της Παναγίας Σουμελά έχουν γραφεί πάρα πολλά. Το σπουδαιότερο ιστορικό βιβλίο του Μοναστηριού έγραψε ο λόγιος και ιστορικός του δέκατου έκτου αιώνα Νεόφυτος Κουσκοκαλυβίτης. Η ιστορία του Μοναστηριού γράφτηκε ύστερα από την επιθυμία του ηγούμενου της μονής Παρθένιου Μιταξόπουλου.

Ο Ηγούμενος, αφού συγκέντρωσε το ιστορικό αρχείο της μονής, το έστειλε στο φίλο του Κουσκοκαλυβίτη, που έμενε τότε στην Τρανσυλβανία της Ρουμανίας, με την παράκληση να γράψει την ιστορία του μοναστηριού.

Πράγματι ο Κουσκοκαλυβίτης ενδιαφέρθηκε και έ-

Συνέχεια στην 4η σελ.

Ενωση Ποντιακής Νεολαίας Ελλάδας

"Οι αληθινοί άνθρωποι της προόδου είναι αυτοί που τρέφουν ένα βαθύ σεβασμό στο παρελθόν" (Ρενάν).

Πριν από 68 χρόνια, στα 1922, συνέβη μία μεγάλη εθνική τραγωδία, που σημάδεψε την πορεία του ελληνικού έθνους.

Ενάμισι εκατομμύριο Έλληνες (Μικρασιάτες, Πόντιοι, Θρακιώτες) αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις προγονικές τους εστίες και να αναζητήσουν το μέλλον τους στον ελλαδικό χώρο.

Για 68 ολόκληρα χρόνια, τίποτα δεν γράφτηκε, τίποτε δεν ακούστηκε για το δράμα και την ιστορία των ανθρώπων αυτών από την πλευρά του κράτους. Μία από τις πιο ενδιαφέρουσες ελληνικές πραγματώσεις, ο πολιτισμός και η ιστορία των Ελλήνων της Μαύρης Θάλασσας αντιμετωπίστηκαν σαν να μην υπήρξαν ποτέ.

Η τρίτη γενιά χάνει τη συνειδησή της. Αυτή η πορεία πρέπει να σταματήσει.

Τώρα αρχίζει ο αγώνας για την καταξίωση και την ιστορική δικαίωση του Ποντιακού λαού, για τη διατήρηση, ενίσχυση και ανάπτυξη της εθνικής και ιστορικής του μνήμης.

Τώρα πρέπει να διατηρήσουμε και να καλλιεργήσουμε τα κοινά πολιτιστικά στοιχεία που ενώνουν τους Πόντιους και ιδιαίτερα τα μνημεία, τις παραδόσεις και την ποντιακή γλώσσα.

Σήμερα περισσότερο από ποτέ επιδιώκουμε την εξύψωση του πνευματικού, πολιτικού και πολιτιστικού ε-

πιπέδου της ποντιακής νεολαίας, με τα γνήσια στοιχεία του διαχρονικού Ελληνικού πολιτισμού.

Η Ποντιακή Νεολαία είναι αποφασισμένη ν' ανταποκριθεί σ' αυτή την εθνική ανάγκη, μία και αποτελείται από τα πιο υγιή και δυναμικά στοιχεία της ελληνικής νεολαίας.

Για να γίνει όμως κάτι τέτοιο, απαιτείται, η διαμόρφωση ενός πλάνου, με κεντρικό σημείο αναφοράς, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της οποιασδήποτε εθνότητας και θα καλύπτει όλα τα φλέγοντα ζητήματα.

Τέτοιες εξελίξεις όμως μπορούν να δρομολογηθούν, μόνο με:

- Τη γνώση και τη μελέτη της ιστορίας και λαογραφίας μας.
- Την αντίσταση στην προσπάθεια εξόντωσης της ιστορικής μνήμης του ποντιακού λαού.

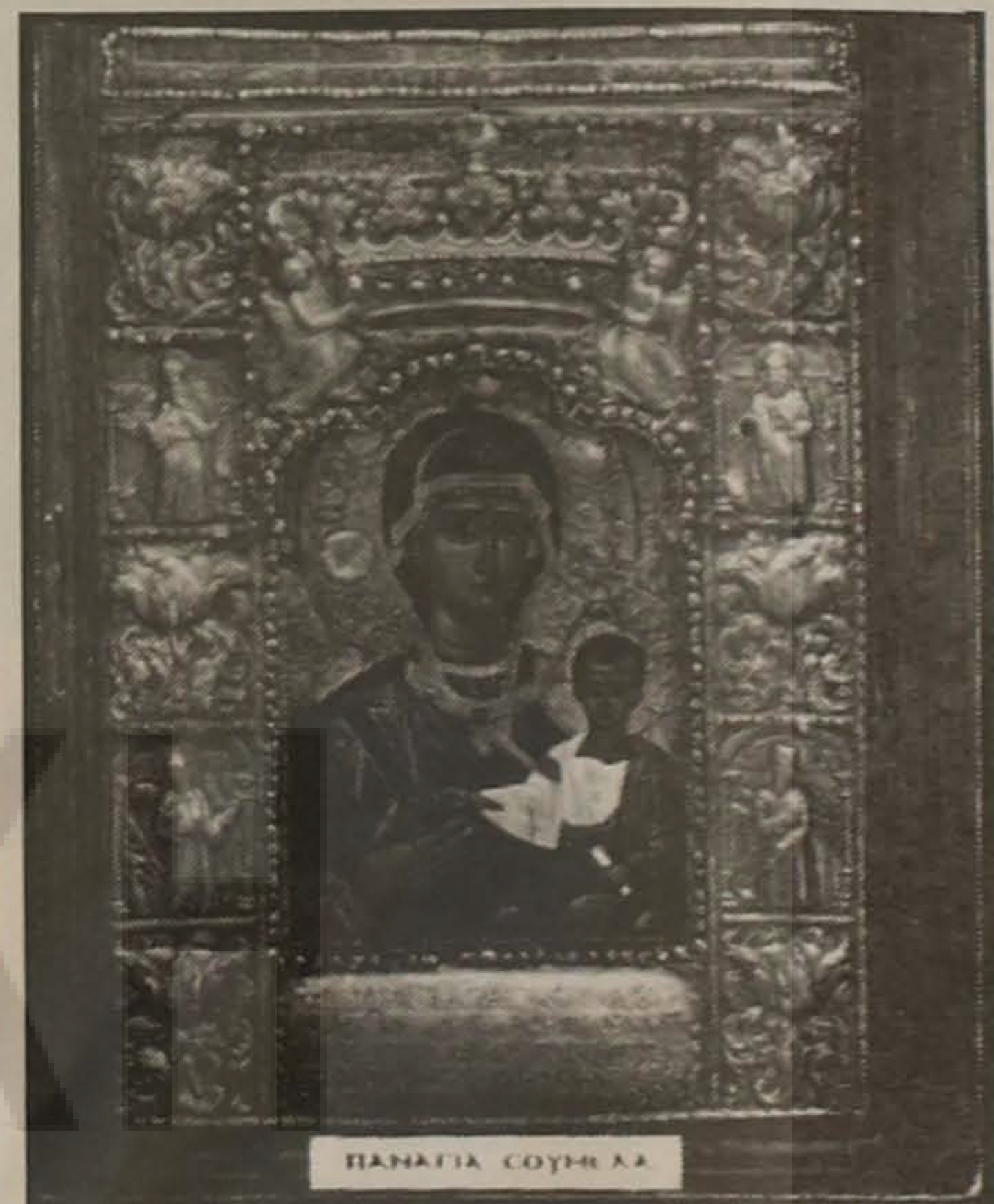
Πόντιοι και Πόντιες νεολαίοι απαντήστε με ένα:

- Οχι στην αλλοίωση της Εθνικής μας ταυτότητας.
- Οχι στην παθητική πολιτική σε εθνικά ζητήματα.
- Οχι στη λήθη της ιστορίας μας.
- Οχι στην άρνηση του εαυτού μας.
- Οχι σε άλλη συρρίκνωση του Έθνους μας.
- Τέλος Οχι στις αποφάσεις για μας χωρίς εμάς.

Στο εξής, σε κάθε θέμα που μας αφορά, ο λόγος και η συμμετοχή μας θα πρέπει να είναι καθοριστική.

ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΕΓΙΝΕ!

Η Παναγία Σουμελά

"... Οφείλομε να φρονίζομε να ιδρύσομε ναόν και μοναστήρια για την πρόσφυγα Παναγία μας..."

"... Θα είναι το σύμβολο το ιερό, όπου θα καίει άσβεστη η λαμπρόδα της λατρείας και των ονείρων μας..."

ΦΙΛΩΝ ΚΤΕΝΙΔΗΣ 1950

ΙΕΡΟ ΙΔΡΥΜΑ
«ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ»
Ν.Π.Δ.Δ.-Β.Δ. 924/1966
Κ.Δ.47/20.2.73

Θεσσαλονίκη 15.7.90

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Σας καλούμε να παρευρεθείτε στο προσκύνημα της Σεπτής Εικόνας της «ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΟΥΜΕΛΑ» στα υψώματα Καστανιάς - Βεροίας στην πανηγυρική γιορτή του 15 Αυγούστου.

Το πανηγύρι της «ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΟΥΜΕΛΑ» αποτελεί συνέχεια της εθνικοθρησκευτικής παράδοσης του αλησμόνητου Πόντου.

Αυτή τη μεγάλη Εθνικοθρησκευτική γιορτή σας προσκαλούμε να τιμήσετε με την παρουσία σας.

Με εξαιρετική τιμή

Ο Πρόεδρος ΠΑΝΑΓ. ΤΑΝΙΜΑΝΙΔΗΣ Ο Γενικός Γραμματέας ΓΕΩΡΓ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ

Η πανηγυρική της Παναγίας Σουμελά είναι μία μεγάλη μέρα του Ποντιακού Ελλητισμού.

Σε λίγες μέρες οι Πόντιοι θα προσκυνήσουν την πάνσεπτη εικόνα της Θεοτόκου.

Θα προσκυνήσουν την ίδια εικόνα των 20 αιώνων. Την ίδια εικόνα που εδώ και 1543 δεν έμεινε απροσκήνητη, με μόνη διαφορά τη χρονική περίοδο 1923-1952. Την ίδια εικόνα του Ευαγγελιστή

Λουκά που ασπάζτηκαν τα χείλη όλων των πατέρων τους μέσα στους αιώνες.

Είναι η Παναγία Σουμελά για τους Πόντιους σύμβολο εθνικοθρησκευτικό, που τους συνδέει με τις αλησμόνητες πατρίδες τους, με τα ήθη και έθιμά τους και με τις παραδόσεις τους.

Με τις δύο λέξεις "Παναγία Σουμελά" οι Πόντιοι δεν εννοούν μία εικόνα, μία Μονή ή μία εκκλησία, όπως ακριβώς δεν εννοούμε λέγο-

ντας "Παρθενώνα" μόνο ένα ναό της Αθηνάς. Όταν λένε οι Πόντιοι "Παναγία Σουμελά" εννοούν όλη την ιστορία του χριστιανισμού του Πόντου.

Εννοούν τις δόξες, τις θρησκευτικές εξάρσεις τους, τις εθνικές τους ιδέες, τα τραγούδια τους, τους θρήσκους τους, την ιστορία τους, το πνεύμα τους, την ψυχή και την καρδιά τους.

Ισως το πολυσυνθετο της έννοιας που περιλαμβάνει το όνομα "Άγια Λαφία" για τον Ελλητισμό θα μπορούσε να προσο-

μιστεί με την πολύμορφη ιδέα που περιέχουν οι λέξεις "Παναγία Σουμελά" για τους Πόντιους.

Είναι η Παναγία Σουμελά το Κέντρο, η Αμφικτιονία των Ποντίων, όπου κάθε χρόνο στη μέρα της γιορτής της Σαυαζωντανεύει ο Πόντος.

Σε λίγες μέρες εδώ στα υψώματα της Καστανιάς θα δώσουν το βροντερό "παρών" τους οι Πόντιοι από όλα τα πέρατα της οικουμένης. Εδώ και 39 χρόνια κατέστη το

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Ο "Αργοναύτης" ως γνωστόν εκδίδεται από την Εύξεινο Λέσχη Βεροίας για μη κερδοσκοπικούς λόγους, αλλά για πνευματική αντιστόρηση της λαογραφίας και της πολιτιστικής μας παράδοσης.

Είναι, λοιπόν, απαραίτητο, για την ασταμάτητη και απρόσκοπτη πλεύση του να ανανεώσουμε τις συνδρομές μας εγκαίρως και ακόμα να γράψουμε νέους συνδρομητές.

Η Παναγία Σουμελά

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗ

ύψωμα αυτό του Βερμίου, η Νέα Σιών της Βόρειας Ελλάδας.

Στο μέρος αυτό στήθηκε η νέα Σκηνή, για να φυλάττει το ιερότερο κειμήλιο του Ποντιακού Ελλητισμού, την εικόνα της "πάλαι ποτέ" Αθηνιώτισσας, μετέπειτα Σουμελιώτισσας και σήμερα Μακεδονιώτισσας.

Εδώ στον ιερό τόπο ευλαβείς στοχασμοί και θείοι οραματισμοί θα πλημμυρίσουν

την ψυχή και την καρδιά των Ποντίων.

Το "ανεσπερον φως", το "άσβεστον πυρ" της ιερής εικόνας που καίει πάνω από αυτήν θα δείχνει το δρόμο που ακολούθησαν οι πρόγονοί τους μέσα στο διάβα της ζωής τους και θα πούν ξανά το επιφώνημα: "Ε... μαύρ' ανθρώπ...!". "Ε... μαύρα καιρούς...!".

Η ψυχή των γερόντων τότε θα αναζητήσει τις αλησμόνητες πατρίδες, ίσως

τότε, μπορέσουν από εκεί ψηλά να ατενίσουν με τα μάτια της ψυχής τους την αξέχαστη πρώτη τους πατρίδα.

Ίσως ακόμα, κατορθώσουν να δούν και λίγο "ανσθρώσκοντα καπνό" από τα μισρωμένα εκείνα γώματα!

Η Παναγία Σουμελά είναι ο κρίκος που συνδέει το χθες με το σήμερα. Είναι η ελπίδα για το αύριο. Είναι η μεγάλη Μορφή, ο ορατήριος του Ελλητισμού.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Σύνολο προηγούμενου μήνα 3.898.000.	75. Εμμανουηλίδης Αθανάσιος 5.000.	83. Κρύπας Δημήτριος 1.000.
68. Παυλίδης Ευστάθιος 1.000.	76. Μαυρίδης Μιλτιάδης 1.000.	84. Χιονίδης Γεώργιος 1.500.
69. Μητσόγλου Ελευθέριος 3.500.	77. Σερασιδής Ιωάννης 1.000.	85. Χρισουλάκης Ανδρέας 1.000.
70. Ιωαννίδης Παύλος 3.000.	78. Γεωργιάδου Φωτεινή 3.000.	Σύνολο 3.942.000.
71. Ακριτιδής Χαράλαμπος 1.000.	79. Κυβεντιδής Ελευθέριος 10.000.	
72. Σουμειλίδης Μιχάλης 1.000.	80. Μαυρίδου Αικατερίνη 1.000.	
73. Στολιδής Χρήστος 5.000.	81. Χιονίδης Αντώνιος 1.000.	
74. Εμμανουηλίδης Θωμάς 5.000.	82. Δαμιανίδης Γεώργιος 1.000.	

Γιά πείμε λύρα μ' έμορφον πώς εγροικός ατ' όλια, και το λαλόπος το γλυκόν, πώς παίρ λαρών τα πόνε;

ΚΡΩΜΕΤ'ΚΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Σο πρώτον τ' αναστέναγμα μ' τα χιόνα ούλα λύγουν τα δάκρυα μ' τρέχνε σο χωνόν και τα τσιλίδια βζύουν *

Ποίον κλαδίν κρατεί βρεχίν, ποία φυλλόπα χιόνα ποίον καρδιαν υπομέν' την σεβτάν πέντε χρόνια... *

Απές σ' άψιμον καίγομαι κανείς κι γουρταρεύ' με αγάπ' τερει μ' από μακρά, η βρούλα πως σαρεύ' με. *

Αν αποθάνω ξάι μη κλαίς και μη τρως την καρδιά σ' κλάφο μ' ατώρα ζωντανόν και φτούλτσον τα μαλλιά σ'.

Κάρ' δειζω με τον ζώγραφον π' εζωγράφσεν εσέναν να ζίγ' οτόν τ' εργατικά τ' να ζωγραφίς' άλλα έναν. *

Τ' εσά τ' ομμάτα όνταν τερούν τ' εμά δάκρυα γομούνταν τ' εσά τα χείλα όνταν γελούν, τ' εμά έρχουνταν κλειδούνταν. *

Απόψ' η νύχτα δίπλασεν, κί' ο φέγγον επίαστεν απόψ' τ' αρνόπο μ' κ' είδα το, κάπ' επαρεβραδούαστεν. *

Αγάπη μ' κείται άρρωστος κ' εγώ σύρω τα πόνα Θεέ μ' κόψον και δος ατεν τ' εμά τ' ημμά τα χρόνια. *

Κορτσόπον δωδεκάχρονον δο μα νερόν ασ πίνω τη κάρδιας μ' την καμονήν, ολίγον να ν' εβζύνω.

Ποντιακοί Οικισμοί Η Μικρή Σάντα Βέροιας ΤΟΥ κ. ΜΙΧΑΛΗ ΠΙΣΤΟΦΙΔΗ

Συνέχεια από το προηγούμενο

Μετά τη διανομή των οικοπέδων, εξελέγη μία διμελής επιτροπή (προσφυγική ομάδα) αποτελούμενη από τους Γραμματικόπουλο Γεώργιο του Ηλία και Χειμωνίδη Δημήτριο του Γεωργίου, η οποία εφρόντιζε διά τα κοινά.

Π.χ. παραστάσεις στις αρχές (τότε έπαρχο), Γραφεία Εποικισμού Προσφύγων, επιθεωρητή εκπαίδευσης κλπ. Τότε ο εποικισμός έδινε κατ' άτομο 10 οκάδες αλεύρι το μήνα.

Δυστυχώς ούτε 6 δεν πήραμε, και κάποτε καθόλου, διότι το Ελληνικό κράτος τιμωρεί όλα τα παράνομα εκτός την κλεψιά. Από αποθήκη σε αποθήκη και από επιτροπή σε επιτροπή, σε μας τους δικαιούχους έμεναν ψίχουλα, και πολλές φορές αντί σιταρίσιο μας έδιναν καλαμποκίσιο.

Μέσα στο χειμώνα άρχισε η πείνα να γίνει κατάφανη σε όλους. Δεν έμενε τίποτε άλλο εκτός από το να ετοιμάσουμε χωράφια για την Άνοιξη.

Τότε εξελέγη μία επιτροπή και έκανε μιά χάραξη 61 τεμαχίων των 2 στρεμμάτων για σιτηρά, καλαμπόκι κλπ.

Συνέχεια στην 3η σελ.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΝ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

* Οι στήλες του "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ" είναι στη διάθεση όλων των αναγνωστών του

* Οι εργασίες πρέπει να στέλνονται αν είναι δυνατόν δακτυλογραφημένες

Χειρόγραφα δημοσιευμένα ή όχι δεν επιστρέφονται

Χατζηλίκι

ΤΗΣ ΤΑΤΙΑΝΑΣ ΓΚΡΙΤΣΗΣ - ΜΙΛΛΙΕΣ

Ο μεγάλος πόθος, το όνειρο και ο προορισμός του κάθε Τριπολίτη ήταν να αξιωσει ο Κύριος να πάει να βαφτιστεί στον Ιορδάνη ποταμό και ν' αποκτήσει τον τίτλο του Χατζή.

Κάθε χρόνο λοιπόν μαζευόντουσαν όλοι εκείνοι που επιτέλους θα μπορούσαν να κάνουν το μεγάλο ξεκίνημα και φτιάχνανε ένα караβάνι. Ήτανε απαραίτητο να φτιάξουνε караβάνι γιατί και το ταξίδι ήτανε μακρύ και ο τόπος άξενος κι αλλόθρησκος.

Στα πιά παλιά χρόνια φεύγανε πάρα πολλά караβάνια, ίσως γιατί οι άνθρωποι ήτανε πιά θρήσκοι, ίσως κι όμως γιατί, τα τελευταία χρόνια, τα έξοδα ήτανε πιά βαριά και οι άνθρωποι πιά φτωχοί.

Τώρα πηγαίναμε με καίκι. Διασχίζανε τον Εύξεινο Πόντο, την Κωνσταντινούπολη, τα Δωδεκάνησα, την Κύπρο, Βηρυτό κι από τη Γιάφα πιά πηγαίναμε με τα πόδια ίσαμε τα Ιεροσόλυμα. Απ' αυτά τα караβάνια δεν λείπανε και οι γυναίκες που γυρίζανε πίσω Χατζίνες ή Χατζάβες.

Πολλές φορές μαζί με τα χριστιανικά караβάνια ξεκινούσανε και τούρκικα. Πηγαίνανε και οι Τούρκοι στη Μέκκα τους να γίνουν χατζήδες, όμως διατρέχανε φοβερούς κινδύνους γιατί σαν περνούσαν από τις Αραβικές περιφέρειες, πέφτανε πάνω σε ενέδρες ληστών που όχι μόνο τους κατακλέβανε, μα και πολλές φορές τους σκοτώνανε.

Οι Τούρκοι της Τρίπολης γυρίζοντας από τους Αγίους Τόπους φέρνανε μαζί τους αγιασμένο νερό και το χαρίζανε στους χριστιανούς. Εκείνοι δεχόντουσαν το δώρο ευχαριστώντας, όμως γλήγορα - γλήγορα, το χύνανε, γιατί το θεωρούσανε "μουνταμένο".

Οι Χριστιανοί ξεκινούσανε για τα Ιεροσόλυμα συνήθως την Καθαρή Δευτέρα ή λίγο πιά νωρίς για να βρεθούν στα Αγία χώματ τις ημέρες των Παθών, "και να ξαναβαδίσουν πάνω στα χνάρια του μαρτυρίου Του".

Το ταξίδι τους διαρκούσε μιά εβδομάδα και γυρίζανε πίσω την Κυριακή του Θωμά ή στα μέσα της βδομάδας της Διακαινησίμου.

Το ξεκίνημα από την Τρίπολη γινότανε με πολλή επισιμότητα. Αρχίζε με ευχέλαιο στην εκκλησία για να

είναι καλό το ταξίδι τους, εκεί μαζεμένος όλος ο κόσμος με αναμμένα κεριά τους περίμενε να βγούν για να τους συνοδέψει ίσαμε το μώλο και να τους ευχηθεί κατευόδιο. Καθένας από κείνους που ξεκινούσε για να γίνει Χατζής έπρεπε να μην έχει κανένα εχθρό, γι' αυτό τη μέρα της αναχώρησης όλοι οι μαλωμένοι μονιάζανε και ζητούσανε συνώμη από όλους "για να χουνε την ψυχή καθαρή και το βήμα ελεύθερο".

Από την εκκλησία ίσαμε το μώλο οι διαλεχτοί που φεύγανε έπρεπε να μοιράζονε χρήματα στους φτωχούς, και για τούτο, όσοι φεύγανε για το χατζηλίκι έπρεπε να έχουν τον τρόπο τους, αλλιώςτικα δεν ήτανε δυνατό να τα βγάλουν πέρα, γιατί και στο γυρισμό έπρεπε να φέρουν ένα σωρό πράγματα μαζί τους από τον Άγιο τόπο για τους δικούς και για τους φίλους.

Ετσι τιμημένα φεύγανε από τον τόπο τους, μα ο γυρισμός ήτανε πολύ πιά θριαμβευτικός.

Μόλις φαινότανε από μακριά το καράβι που έφερνε τους Χατζήδες, κατέβαινε στο μουράγιο όλος ο πληθυσμός με αναμμένα κεριά, μεταξύ τους και οι παπάδες, γιατί σεβόντουσαν πολύ κείνους που γυρίζανε και τους θεωρούσανε πιά κοντά στο Θεό.

Σ' όλο το διάστημα της αναμονής ο συναγμένος κόσμος έψελνε τροπάρια. Μόλις άραξε το καράβι, όλοι με μιά φωνή τους καλωσορίζανε φωνάζοντας "Άξιον το προσκύνημά σας", και κείνοι απαντούσανε "καλώς σας βρήκαμε, ο Θεός να σας αξιώσει και σας να το κάνετε".

από το γιαλό ανηφορίζανε ανάμεσα στον παραταγμένο κόσμο και οι στενοί συγγενείς τους κρατούσανε από το μπράτσο τιμητικά ίσαμε την εκκλησία όπου πηγαίνανε να κάνουνε τη λειτουργία του γυρισμού.

Μετά τη λειτουργία χωρίζοντουσαν πιά οι Χατζήδες και καθένας πήγαινε σπίτι του, όπου τον περιμέναμε όλοι οι συγγενείς για να πάρουν τα δώρα τους.

Κι ήταν πολλά και λογιά λογιά τα πράγματα που φέρνανε μαζί τους. Πρώτα πρώτα σάβανο γι' αυτούς τους ίδιους και τίς γυναίκες τους, ρούχα που τους είχαν δώσει για να τα πλύνουσε

"ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ" ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ
Οικονομολόγος - Συγγραφέας
Θουκυδίδη 2 - Τηλ. 0331-25.282
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Κ. ΤΣΑΧΟΥΡΙΔΗΣ
Δικηγόρος
ΗΛΙΑΣ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ
Φιλολόγος
ΟΔΥΣΣΕΑΣ Γ. ΓΩΝΙΑΔΗΣ
Ηθοποιός - Σκηνοθέτης
ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ Ε.Ε.
ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ
ΤΗΛ. 0331/66.913 - ΦΑΧ 0331/66.979
ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ
Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός
Τηλ. 0331 - 28.356

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 500 δρχ.

στον ποταμό, κι έτσι ν' αγιαστούνε, χαιμαλιά, κομπολόγια σταυρούς, "επιστολές του Χριστού", εικονισματάκια, σμύρνα και άγιο χύμα.

Οι πιά πλούσιοι φέρνανε και για την εκκλησία καντήλια, εικονίσματα, ή κάποιο άλλο ιερό σκεύος. Απ' όλα αυτά τα δώρα που φέρνανε δεν επιτρεπότανε να δεχτούνε χρήματα γιατί ο Χατζής έχει υποχρέωση να είναι ανοιχτοχέρης, τσιγγούνη και σφιχτοχέρη δεν τον θέλανε για Χατζή και πολλές φορές παρατηρήθηκε γυρνώντας

ο ταξίδι τους πολλοί άνθρωποι ν' αλλάζονε χαρακτήρα και να γίνονται πολύ πιά απλόχεροι, γιατί εκείνοι τσιγγούνηδες δεν είχανε δικαίωμα στον τίτλο του Χατζή, μόνο ψευτοχατζήδες τους αποκαλούσανε κι ήτανε τούτο μεγάλη προσβολή.

Οι Χατζήδες ήτανε οι πρώτοι σε όλες τις δωρεές, και ο ξένος που περνούσε από τον τόπο δεν είχε παρά να ρωτήσει που μένει ο Χατζής για να είναι βέβαιος πως θα φιλοξενηθεί πλουσιοπάροχα.

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΤΙΒΕΡΙΑΛΑ...

Εναν καιρόν ο Δεσπότης, ο Γερβάσιον επήγεν ση Κρώμ' απονκαϊκά, με τον Διάκον ατ' τον Ιάκωβον. Οι Κρωμέτ με το να έτον η νεστεία τη Χριστού και εξεβεν πως ο Δεσπότης νεστεύ' σο τραπέζ' έφεραν έναν πινάκ' μαύρα λάχανα με το πόλικον το πιπέρ, άμα πολλά χαμνά. Ο Ιάκωβον άμον ντο είδεν ατά εστενοχωρεύτεν και για να πειράζ' τον Δεσπότη' είπεν ατον.

- "Γέροντα ποίον ευχήν να δεβάζω; το "Πάτερ ημών" γιόσκα το "φάγονται πένντες".

Ο Δεσπότης ο μακαρίτης, εγέλασεν και είπεν:

- "Ευλογημένε, αβούτα τα γουρζούλα κι σκών'νε "Πάτερ ημών". Εσύ πέτο "Τιβεριάδος Θάλασσα" γιατί άμον τον Πέτρον και τον Αντρέαν λάχανα θα σφαρεύομε.

Σ' ΕΜΕΤΕΡΑ ΠΑ ΕΓΩ!

Εναν ημέραν τη Σερεκά ο μουχτάρτς επέγγεν με τ' άλογον ατ' ση Γαράμουσταφά κι' αν' ς σα ξύλα. Σ' σην στράταν επέντεσεν έναν παιδάν και λέει ατόν.

- Καλόν παιδίν απόν πού είσαι;
- Ας' σην Αντραν είπεν ο παιδάς.
- Νέπε λέει ατον 'ς σο χωρίον εσουν τίναν έχετεν μουχτάρ;
- Τη Προκόπη τον Νικόλαν έχομε λέει ο παιδάς.
- Ε... 'ς σ' εμέτερα πα εγώ είμαι.

Βιβλιοκρισία

"ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ"

Στις ίδιες στήλες ασχολήθηκα ήδη στα πλαίσια βιβλιο- παρουσιάσεων πέντε πον- τιακών εκδόσεων (βλ. "Πο- ντιακή Εστία", τεύχος 76, Ια- νουαρίου - Μαρτίου 1989, σελ. 43-47), με τον 1ο τόμο της "Ε- γκυκλοπαίδειας του Ποντια- κού Ελληνισμού", όπου (βλ. ο.π.π. τον αριθμό 2) διατύπωσα μερικές σκέψεις και κρίσεις για το έργο.

Τώρα έχω μπροστά μου ο- λοκληρωμένη την έκδοση, αποτελούμενη από 63 (6) μεγάλους τόμους, 4ου σχήμα- τος, συνολικού αριθμού 1803 σελίδων.

Πιο συγκεκριμένα, ο Α' τόμος αποτελείται από 316 σελίδες, ο Β' από 308, ο Γ' από 296, ο Δ' από 304, ο Ε' από 316 και ο ΣΤ' από 261 σελίδες.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο τελευταίος τόμος περιέχει και ένα πρώτο Συμπλήρωμα (σελ. 221-261) με λήμματα, που ανα- φέρονται σε θέματα, τα οποία αφορούν σ' όλα τα ψηφία (Α-Ω).

Μάλιστα δε αναγγέλλεται (στη 262 σελίδα του ΣΤ' τόμου) ότι θα ακολουθήσει ένας άλλος, ειδικός τόμος, ο οποίος θα περιέχει, μόνο, το λήμμα "Πόντος" (σύμφωνα - όπως φαίνεται - με την πρα- κτική πολλών Ελληνικών ε- γκυκλοπαίδειών να αφιερώνουν έναν τόμο, ειδικά, για το λήμμα "Ελλάς" - "Ελλάδα").

Ακόμα, προγραμματίζεται η έκδοση και ενός επίτομου (δεύτερου) Συμπληρώματος, όπου θα καταχωρηθούν και τα λήμματα, στα οποία θα δημοσιευθούν οι πληροφορίες γύρω από την ιστορία και τη δραστηριότητα των πον- τιακών σωματείων, όπως και η εξιστόρηση των σχετικών με τα Α' και Β' Παγκόσμια Ποντιακά Συνέδρια.

Ετσι, θα έχουμε τελικά, όχτω (8) τόμους, τουλάχιστο!! Το γεγονός τούτο, αυτό καθ' εαυτό, είναι εξαιρετικό και αξιόλογο, για την εκτίμηση του έργου, ως προς το μέγεθός του.

Αν, τώρα, θελήσουμε να κριτικάρουμε και την ποιότητα της εκδόσεως, θα πρέπει να δοθούν, προκατα- βολικά και μερικά, άλλα, στοιχεία:

Καταρχήν, με χαρά διαπιστώνεται από τον αναγνώστη τους, ότι οι Β'-ΣΤ' τόμοι παρουσιάζουν κάποια ποιοτική βελτίωση, σε σχέση με τον Α', τόμο, τόσο ως προς τα δημοσιευόμενα κείμενα, όσο και ως προς τον τρόπο της εικονογραφήσεως. Τούτο γράφεται γιατί ανταπο- κρίνεται στην αλήθεια και όχι γιατί το αναφέρει το σχετικό σημείωμα του εκδότη (στην 8η σελίδα του Β' τόμου).

Πραγματικά, προστέ- θηκαν αρκετοί και αξιόλογοι (αναγραφόμενοι) νέοι συνεργάτες, δηλαδή και άλλοι ιστορικοί, λαογράφοι, δημοσιογράφοι κτλ., που συ- νέταξαν ενδιαφέροντα, πρωτότυπα άρθρα (λήμμα- τα).

Ο εκδότης, άλλωστε, είχε την ειλικρίνεια να αναγνω-

ρίσει ρητά τις ατέλειες, ελλεί- ψεις κτλ του Α' τόμου, γράφοντας ειδικά, ότι έλαβε υπόψη του τις υποδείξεις, που του έγιναν από φίλους και συνδρομητές. Χαίρομαι δε γιατί ο εκδότης κ. Αντώνιος Μαλλιάρης δεν παρεξήγησε και τη δική μου, καλόπιστη και ειλικρινή, κριτική (για τον Α' τόμο), διότι βελτιώθηκαν έτσι οι υπόλοιποι τόμοι (και προσωπικά, έζησα και μία, ε- ξαιρετική, περίπτωση, κατά την οποία η φιλαλήθεια δεν έγινε αιτία... καραντίνας μου, όπως συμβαίνει στον κανόνα σε παρόμοιες περιπτώσεις).

Δεν είναι, βέβαια, δυνατό να γίνουν συγκεκριμένες διαπιστώσεις για τα λήμματα των Β' - ΣΤ' τόμων, όπως έκανα για τον Α' τόμο (και με ειδικό γράμμα - σημείωμα 4 μεγάλων σελίδων, που παραδόθηκε στον εκδότη), ο οποίος - όπως με πληροφόρησε ο φίλος εκδότης - θα ξανατυπωθεί και θα κυκλοφορήσει, σύντομα, δε δεύτερη έκδοση, όπως θα γίνει και μ' όλο το έργο, που θα ξαναγραφεί και θα εκδοθεί, σε δεύτερη, ορι- στική, βελτιωμένη έκδοση, "εν καιρώ".

Αν θελήσουμε, λοιπόν, να δώσουμε μία γενική ιδέα για την αξία αυτής της εγκυκλο- παιδείας, θα πρέπει να σημειώσουμε και τα εξής:

1. Τα λήμματα είναι δύο ειδών, κυρίως: Οσα αναφέρο- νται στον Ελληνικό Πόντο και στους Ελληνοπόντιους. Υπάρχουν, όμως, κείμενα και για μη Πόντιους (συγγραφείς, περιηγητές, πολιτικούς και άλλους, αξιόλογους άνδρες), εφόσον τούτοι έγραψαν για τον Πόντο ή τη ζωή και το έργο τους έχει κάποια (άμεση ή έμμεση) σχέση με τον Πόντο και με τον Ελληνισμό του Πόντου.

Β'. Ακόμα, υπάρχουν λήμ- ματα (άρθρα) για πρόσωπα, θεσμούς κτλ., τα οποία δεν έχουν καμιά, ιδιαίτερη, σχέση με τον Πόντο αλλά αναφέρο- νται σ' όλον τον Ελληνισμό (ή και όχι, μονάχα, σε τούτον), στα Αρχαία, στα Βυζαντινά χρόνια και στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Η δημοσίευσή τους ήταν, καταρχήν, απαραίτητη, γιατί και ο Πόντος και οι κάτοικοί του βρέθηκαν κάτω από την επήρεια τούτων και δεν ήταν δυνατό αλλιώς, να έχουμε σωστή ενημέρωση. Το γεγονός ότι τα άρθρα αυτά γράφτηκαν από νέους (αλλά φερέλπιδες) ή και καθιερω- μένους πιά και πολυγρα- φότατους συγγραφείς, όπως είναι, κυρίως, οι Φωτεινή Βλαχοπούλου, Αλέξης Σαββί- δης, Φλ. Μαρτινέσκου, Περ. Ροδάκης κ.α. και ότι είναι ε- νημερωμένα και με την τελευ- ταία σχετική βιβλιογραφία, τα καθιστούν πολύ ενδιαφέ- ροντα και αξιοσημείωτα.

Κατόπιν τούτου ο αναγνώστης αυτής της εγκυ- κλοπαίδειας έχει τη δυνατότητα να προστρέχει με ευκολία στο σχετικό λήμμα και να έχει μία συνοπτική αλλά έγκυρη (και έγκαιρη) ε- νημέρωση και για θέματα ι- στορίας, για βασιλείς, αυτοκράτορες, σουλτάνους,

Σημείωμα του ΓΙΩΡΓΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗ Δικηγόρου της Βέροιας

τοπάρχες και για άλλες, ση- μαντικές προσωπικότητες, για θεσμούς διοικήσεως, φο- ρολογίες, κτλ., χωρίς να χρειάζεται να συμβουλευτείται άλλα βιβλία ή εγκυκλο- παιδείες.

Ετσι, η παρουσιαζόμενη εγκυκλοπαίδεια αποκτά εν- διαφέρον ακόμα και για όσους δεν είναι Πόντιοι ή δεν τους απασχολούν όσα σχετί- ζονται μόνο με τον Πόντο. Με δεδομένη, λοιπόν, τη στον κανόνα... βιβλιοφοβία του αλ- λοτριωμένου (από την κατα- νλωτική κτλ.) Νεοέλληνα και την... ταγκουνιά του όταν πρόκειται να ξεδέψει για να αγοράσει βιβλία, η έκδοση τούτη καταλήγει να είναι και ένα εργαλείο, χρήσιμο για την απόκτηση γνώσεων ή απα- ντήσεων σε πολλά ερωτήμα- τα, πέραν από το κυριο προο- ρισμό της.

Η πλούσια εικονο- γράφηση, με έγχρωμες ή μη φωτογραφίες κτλ., εντός ή εκτός κειμένου ή και σε πα- ρένθετα οκτασέλιδα, που α- ναφέρονται σε πρόσωπα, εκ- κλησίες, τοπία κτλ., καθιστά την εγκυκλοπαίδεια ταύτη πιά προσιτή και ευχάριστη στον αναγνώστη.

Σε τούτο βοηθάει πολύ και η πολύ καλή και καλλιτε-

χνική εκτύπωσή της, σε κατάλληλο χαρτί και το πετυ- χμένο δέσιμο, με τις ωραίες, πρόσθετες, εξωτερικές επενδύσεις - γκραβούρες, δια- φορετικές για τον καθένα τόμο.

Γενικό συμπέρασμα:

Πρόκειται για ένα έργο, το οποίο είναι σημαντικό, για τον όγκο του αλλά και για την ποιότητά του, αν ληφθεί υπόψη ότι εκδόθηκε σε μικρό, σχετικά, διάστημα, χωρίς κρατική κτλ. βοήθεια, γραμμέ- νο από μερικές δεκάδες πνευ- ματικούς ανθρώπους και χάρη στη δυνατή βέληση και την επιμονή - υπομονή του εκδότη κ. Αντωνίου Μαλλιάρη.

Και το κίνητρό του, μάλιστα, δεν ήταν η καταγω- γή του, αφού δεν είναι Πόντιος, ελπίζω δε ότι στην έκδοση τούτη δεν ωθήθηκε από τη (θεμιτή, άλλωστε) επι- δίωξη κέρδους εμπορικού, μονάχα, αλλά και από τη φλόγα και το μεράκι του δη- μιουργού.

Του ανήκουν, συνεπώς, έ- πανοι, άσχετα με τις όποιες επιφυλάξεις και τα παράπονα (δικαιολογημένα ή όχι) μπορεί να έχουν μερικοί, πολλοί ή λίγοι, για την έκδο- ση, η οποία είναι, οπωσδή- ποτε, σημαντικό γεγονός....

Ό,τι απόμεινε από τον Πόντο

Ποντιακοί Οικισμοί

Συνέχεια από την 2η σελ. και 61 τεμάχια δίπλα στο χωριό από 250 τ.μ. για μπα- χταελίκια.

Ο κόσμος παρά το κρύο του χειμώνα και τον υποσιτι- σμό έπεσε με όρεξη και θάρρος εις την διάνοιξη των χωραφιών, διότι το έργο ήτο δύσκολο και μακροχρόνιο.

Όλος ο τόπος ήτο χέρσος και όμως όσοι είχαν χέρια πολλά για δουλειά, ετοίμα- σαν και μέχρι 4 στρέμματα. Οι περισσότεροι βεβαίως, από 1,5 έως 2,5 στρέμματα έτοιμα για κριθάρι τρήνησο το οποίο πή- ραμε μέσω εποίκισμοί.

Ναι, αλλά ο Μάρτης ήτο του 1922, οπότε άρχισε η οπισθοχώρηση των

Ελληνικών στρατευμάτων από την Τουρκία. Η Ελληνες των τροφίμων γενικά, κατατρόμαξε τον κόσμο. Όσοι είχαν λίγα λεπτά τα ε- πένδυσαν σε τρόφιμα, αλλά πόσο είχε ο καθείς με το να αγοράζε 2 οκάδες λάδι η 3 οκάδες ζάχαρη δεν εισίτζετο η κατάσταση, και ο καθείς εφρόντιζε με οποιονδήποτε τρόπο για να ζήσει την οικο- γένειά του.

Όταν έφθασε ο Αύγου- στος πράσινο χόρτο, πλατύφυλλο δεν έμεινε γύρω στο χωριό. Όλα τα φάγανε μέχρι και τα γαιδουράγκαθα. Τα έβραζαν και έβριχαν μία χούφτα καλαμποκίο αλεύρι.

Συνέχεια στο επόμενο

ΠΕΖΟΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΤΡΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΝΙΚΟΣ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Επιμέλεια - Παρουσίαση Οδυσσοέας Γ. Γωνιάδης

Συμβολαιογράφος από το 1970 κατ' επάγγελμα, αλλά αρθρογράφος και συγγρα- φέας από καρδιάς ο Νίκος Σιδηρόπουλος είναι αυτό που λέμε ντόπια δημιουργική δύναμη.

Το ότι δεν είναι γνωστός στο ευρύ κοινό αυτό οφείλε- ται μάλλον στην έλλειψη "καλών" δημοσίων σχέσεων με τον εαυτό του πρώτα και με το κατεστημένο ύστερα.

Η στάση του όμως αυτή του παρέχει ευρύτερες δυνατότητες σκέψης και δράσης. Ετσι, όταν δεν συντάσσει συμβόλαια, γράφει άρθρα, ποιήματα - για τα οποία όμως ο ίδιος λέει πως δεν τον συγκίνησαν ιδιαίτερα - ή θεατρικά έργα.

Όμως η πρώτη μου γνωρι- μιά με τον Νίκο Σιδηρόπουλο συγγραφέα, έγινε όταν διάβασα το "γλωσσικό πόνημα" όπως το λέει ο ίδιος με τίτλο "Γλωσσικά Πόντου".

Όσο κι αν ο ίδιος στέκεται πολύ σερνά μπροστά σ' αυτό το έργο, όσο κι αν πιστεύει πως δεν έκανε τίποτα σπου- δαίο, όμως τα "Γλωσσικά Πόντου" εντάσσονται στα δη- μιουργικά συγγράμματα που είναι εντεταλμένα να διαφυλάξουν την κληρονομιά της Ποντιακής γλώσσας.

Το έργο χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο, γίνεται ι- στορική αναφορά στον Πόντο με έναν πολύ, ενδιαφέρονταν τρόπο και κυρίως ευκαλο- νάγνωστο που έχει τίτλο: Α' ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Στο δεύτερο με τίτλο: Β' ΑΡΧΑΙΣΜΟΙ, ΙΚΝΙΣΜΟΙ - ΑΤ- ΤΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΙΔΙΩΜΑ αναλύει λέξεις ρήμα- τα κλπ. και το τρίτο μέρος είναι το Γ' ΜΙΚΡΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ, όπου και εδώ με αλφαβητική σειρά καταγράφονται λέξεις από το ιδίωμα της Μεσοασι- λίας και ερμηνεύονται στη σύγχρονη ελληνική γλώσσα.

Π.χ. Αγουροσύνια όνομα ουσ. η αγ... η τίμια συμπεριφορά.

- Ανανήβ' όνοουσ. Το, τομή ανεβασμένο, το αγίνωτο ζυμάρι.

- Βρούλα = η φλόγα. Γαλ- λικά bruler, φλέγω, καίω, πυρ- πολώ.

- Γαμέτα! και αμέτα, όν ουσ. άκλιτον = καλέ μου κλπ. κλπ.

Πριν προχωρήσω στην παράθεση αποσπασμάτων από αυτό το έργο, πρέπει να συμπληρώσω το βιογραφικό του σημείωμα, όχι γιατί είναι απαραίτητο να ξέρει ο αναγνώστης την ηλικία του παρουσιαζόμενου, αλλά για να συνδέσει τον συγγραφέα με το έργο του.

Ο Νίκος Σιδηρόπουλος, λοιπόν, γεννήθηκε στη Μεταμόρφωση Ευζώνων του Νομού Κιλκίς "ακριτικό φωτοχώρι" κατά τα λεγόμενά του, το 1923.

Τελείωσε το Γυμνάσιο Βέ- ροιας, όπου μετακόμισαν νωρίς οι γονείς του και τη Σχολή Νομικών και Οικονο- μικών Επιστημών του Πανεπι- στημίου Θεσσαλονίκης. Το 1953 άρχισε να δικηγорεί και το 1970 διορίστηκε συμβο- λαιογράφος.

Τα χρόνια που σημάδεψαν όλους τους Ελληνες (1940- 1952) ευαισθητοποίησαν τις λογοτεχνικές τους χορδές και

άρχισε να μεταφέρει στο χαρτί τις δραματικές του ε- μπειρίες.

Αρθρογράφησε στον τοπικό και Αθηναϊκό Τύπο και έγραψε πληθώρα κειμένων με τη μορφή φιλολογικών σημειωμάτων, χρονο- γραφημάτων, επιφυλλίδων κλπ.

Τα θεατρικά που έγραψε είναι: "Τέρην να γυναίκεις" (που παίχθηκε το 1963 με επι- τυχία), "Δύσκολα χρόνια" (δραματική ηθογραφία), "Λέσχη Ανάμων", "Ένας παλιάνθρωπος ολκήϊς" και την τριλογία "Φωστηρόπουλος και Σια", "Μετάλλιο εξαιρέτων πράξεων", "Η προξενία".

Στη σημερινή μας παρου- σίαση θα διαβάσετε, όπως προαναφέρα, αποσπασματα από το έργο του.

ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ

Γλώσσα ονομάζουμε σύστημα έκφρασης που μεθοδεύτηκε ομαδικά από τον άνθρωπο διά μέσου των εποχών χάρη στον σωματο- σθητικό του δυναμισμό με σκοπό την συνεννόηση, για την συμβίωση⁴⁶.

Ο γλωσσικός αυτός "μη- χανισμός" για μία εύρυθμη λειτουργία του προποσθέτει έμφωνο έλλογο ον. Η γλώσσα, αυτό το θαυμάσιο όργανο που, επικουρούμενο από τις φωνητικές χορδές α- ποδίδει ήχους με τους οποί- ουσ εκφράζονται ευφωνικά, αισθήματα συναισθήματα και έννοιες και περιγράφονται α- ντικείμενα και συμβάντα, είναι έργο ένθεης, θα ελέγα- με, πρόνοιας μα και δημιουργήμα του κοινωνικού των ανθρώπων συγχρωτισμού και δεν είναι, καθώς εύκολα γίνεται κατανοητό, μία αυτόματη ταυτόχρονη και μοιόμορφη επινόηση.

Ακολούθησε μία πολυσύστατη, ιδιότυπη, αυτόνομη και αρχικά ανεξέ- λεκτη διαδικασία εξέλιξης μέσα στη ροή των χιλιετών - από την εμφάνιση του "έμ- φρονος" ανθρώπου έως σήμε- ρα. Αυτή η φθογοσυμφωνία, αυτός ο προφερόμενος λόγος (που μαζί με την ανακάλυψη και χρήση της φωτιάς, την εφεύρεση του τροχού και γενικά, την κατασκευή ιν- σtrumenta θήρας και άμυνας, αποτελούν την μεγάλη αφε- τηρία της ανθρωπότητας προς τον πολιτισμό) είναι έναφαινόμενο φυσικο- κοινωνικό, ένα "διάρκεις γεγονός", του οποίου οι αρχι- κές μορφές και εκδηλώσεις δεν μας είναι και τόσο γνω- στές γιατί χάνονται στα βάθη της προϊστορίας και οι γνώσεις μας, οι βγαλμένες από την εμπειρία, την έρευνα, την στοιχειολόγηση και μελέ- τη μνημείων και κειμένων σταματούν στο οκτώ έως δέκα χιλιάδες χρόνια πίσω...

Τίποτε δεν θα ήταν κα- ταρθωτό στον άνθρωπο χωρίς την ικανότητα του να εξωτερικεύει τις ιδέες του, να εκφράζει τους στοχασμούς του, να μεταδίνει τις εμπειρί- ες του. Φρονόμει πως είναι ευδιάγνωστο ότι μία, περιλι- πτική εδώ, εποπτεία, μία περι-

γραμμική σχεδίαση και "ιχνη- λασία" της πορείας του επί της Γης, δεν θα χαρακτη- ριζόταν ως πλεοναστική.

Εκατόν χιλιάδες χρόνια και εδώ: Ο άνθρωπος, ζει σε σπηλιές και περιφέρεται γυμνός, εύπληκτος, ανυπεράσπιστος μέσα σ' ένα κόσμο εχθρικό και ολοκλη- ρωτικά άγνωστο γι' αυτόν, διαστέλλοντας έντρομα η έκ- πληκτα τοβλέμμα από τη θέα φοβερών τεράτων που απειλούν σε κάθε του βήμα την υπόστασή του μα και όλων θαυμαστών, ανεξι- χνίστων και ακατάλυπτων τον περιβάλλον.

Αργά αλλά σταθερά συ- νειδητοποιεί την ανάγκη να βγει από την δεινή θέση του, να εξηγήσει τα άγνωστα φαινόμενα αυτού του γοητε- υτικού και συνάμα επικίνδυνου κόσμου που τον κυκλώνει, τον εκστασιάζει ή τον πανικοβάλλει.

Ετσι, το ένστικτο της αυ- τοσυντήρησης, (η χρεία της τροφής και η προφύλαξη από τον κίνδυνο) και της αναπα- ραγωγής, τον οδηγούν (μέσα σ' αρχόμενο αφύπνια- μα, σ' ένα πνευματικό γλυκοχαράγμα που το ενέτει- η η επιθυμία να κατανοήσει όλα όσα τον ερέθιζαν οπτικά και ακουστικά ή τον λυπούσαν ή τον χαρο- ποιούσαν ή τον εφόβιζαν) στη χρήση της ένερθρης κραυγής και των χειρονομιών.

Ο βρυχηθμός των λιοντα- ριών, το χρεμέτισμα των αλόγων, το γαίγισμα των σκυλιών, το κρώξιμο των κοράκιων, το φύσημα του άνεμου, το βουήτο των ποταμιών, ο παφλασμός των κυμάτων, το τιτίβισμα των πουλιών ο γούδοος του σώματος που πέφτει, ο αλαλαγμός μιάς ομαδικής εξόρμησης ή συμπλοκής, το ωχ του πόνου, το ω! της έκ- πληξης, το αχ μιάς προσπάθειας, το χαχανητό της χαράς και του κοπασμού ήταν μιά σειρά από φυσικούς, από ανθρώπινους ή άλλους ηχοθόρυβους που έφταναν στην περιοχή της άμεσης α- ντίληψης, για να εκφράσουν πρωτογονικά, καθώς αυτός τα επαναλάμβανε ζωηρά αι- σθήματα ή πλούσια συναι- σθήματα που ο άνθρωπος τώρα, στο λυκαυγές της φω- τισμένης πιά, περιόδου της ζωής του, αισθανόταν έντο- να την ανάγκη να εξωτερι- κεύσει καθιερώνοντας ταυτόχρονα, έναν, αρχικά υποτυπώδη, τρόπο συνεννόησης - σταθερο- ποιημένης με το χρόνο - βαισι- σμένο στηνκινότητα της ταυτότητας του ήχου, επάνω μ' άλλα λόγια στην ακουστι- κή αποτύπωση και αναπα- ραγωγή που, καθώς ξέρουμε, είναι η γεννήτρια του ηχομη- ητισμού γιατί, όλα τα πιά πάντα επιφωνήματα και όλοι οι σταθεροί αίτιοι ήχοι, ήταν και οι πρώτες ανθρώπινες λέ- ξεις.

Βαθμιαία διπλασιάζτηκαν και λέξεις συγκεκριμένων πιά αντικειμένων προσδιο- ριστικές ή αφηρημένων εννοιών δηλωτικές. Βέβαια, αυτή η αποφασιστική είσοδος

Συνέχεια στην 4η σελ.

Συνέχεια από την 1η σελ.

γραψε την ιστορία του μοναστηριού. Το βιβλίο τυπώθηκε στη Λειψία της Γερμανίας το έτος 1775. Σύμφωνα με το βιβλίο αυτό, ο Ευαγγελιστής Λουκάς ζωγράφισε τρεις εικόνες της Παναγίας με τον Χριστό στην αγκαλιά της.

Από αυτές η μία βρίσκεται στο Μοναστήρι του Μεγάλου Σπηλαίου, στα Καλάβρυτα της Πελοποννήσου, η άλλη στο μοναστήρι του Κύκνου της Κύπρου και η τρίτη βρισκόταν, ως το έτος 1924, στο μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά του Πόντου.

Τη μία από αυτές τις εικόνες ο ευαγγελιστής την έφερε πάντοτε μαζί του. Όταν πήγε κάποτε στη Θήβα και αισθάνθηκε το τέλος του, άφησε την εικόνα στο φίλο του Αναγία. Οι Θηβαίοι που ευεργετήθηκαν από τη χάρη της Παναγίας, της έχτισαν μεγάλη εκκλησία, όπου αναστήλωσαν την αγία εικόνα της και την ονόμασαν "Παναγία η Αθηναία".

Η ονομασία αυτή οφείλεται στο ότι η Παναγία προηγούμενα φιλοξενήθηκε στο μοναστήρι που ήταν στην Ακρόπολη της Αθήνας. Κατά τα έτη 379-380 ζούσαν στην Αθήνα δύο ευσεβείς χριστιανοί που ονομάζονταν ο πρώτος Βασίλειος και ο δεύτερος, που ήταν ανειδίος του, Σωτήριος.

Μιά νύχτα η Παθολογία φανερώθηκε σε όνειρο στο Βασίλειο και του έδωσε να εγκαταλείψει ο ίδιος και ο ανειδίος του τα πάντα και, αφού αλλάξουν τα ονόματά τους να υπακούσουν στις υποδείξεις της.

Το πρώτο Βασίλειος μαζί με τον ανειδίό του μοίρασαν

τα υπάρχοντά τους στους φτωχούς. Μετά, αφού άλλαξαν τα κοσμικά τους ονόματα και πήραν τα μοναχικά, Βαρνάβας και Σωφρόνιος ξεκίνησαν για τη Θήβα, για να προσκυνήσουν την Παναγία την Αθηναία.

Την ώρα που οι δύο μοναχοί γονυπετείς προσεύχονταν άκουσαν φωνή που προερχόταν από την εικόνα της Παναγίας που τους έλεγε: "Παιδιά μου, ακολουθήστε με αδιάταχτα και με θάρρος προς την Ανατολή. Εγώ τώρα πηγαίνω προς το όρος Μελά, όπου διάλεξα την κατοικία μου μαζί με σας".

Μόλις έσβησε η φωνή, είδαν την εικόνα να πετά από τη θέση της, να βγαίνει από την εκκλησία και να κατευθύνεται προς την Ανατολή. Παρακολούθησαν οι δύο μοναχοί το ουράνιο ταξίδι της εικόνας, ώπου την έχασαν από τα μάτια τους. Μετά το θαύμα, ο Βαρνάβας και ο Σωφρόνιος ξεκίνησαν για το μακρινό και δύσκολο ταξίδι τους, για να συναντήσουν την εικόνα στον Μελά.

Με πεζοπορία φτάνουν στα Μετέωρα και από εκεί στη σημερινή τοποθεσία της μονής Βατοπεδίου Χαλκιδικής, από όπου επιβιβάζονται με τη χάρη της Παναγίας σε πλοίο και φτάνουν στη Μαρώνεια. Από τη Μαρώνεια πάλι "πεζή" φτάνουν στην Κωνσταντινούπολη και από εκεί μπαίνουν σε πλοίο για να συνεχίσουν το ταξίδι τους στην Τραπεζούντα.

Εκεί, αφού προσκύνησαν τη Θεοτόκο τη Χρυσοκέφαλο και την Άγια Κάρα του Αγίου Ευγένιου, ξεκίνησαν για τον τελικό τους προορισμό. Προχωρούν στο εσωτερικό δίπλα στον ποταμό Πυξίτη,

Η Σουμελιώτισσα

Βράδυ φτάνουν στο χωριό Κουσιδί.

Στο φιλόξενο τραπέζι που τους παραθέτει κάποιος χωρικός, πληροφορούνται πως τα ολόφρεσκα ψάρια που τρώνε ψαρεύτηκαν στον ποταμό Πυξίτη, που κατεβαίνει από το όρος Μελά. Στο άκουσμα της λέξης Μελά, τραντάχτηκαν από χαρά.

Ο χωρικός τους έδωσε οδηγίες για το δρόμο που θα ακολουθούσαν. Ξεκίνησαν την άλλη μέρα πρωί - πρωί. Νυχτώθηκαν μέσα στο πυκνό δάσος, όπου και διανυχτέρευσαν. Το πρωί, αφού πέρασαν το ποτάμι, είδαν να προβάλλει, μέσα από τις κορυφές των πανύψηλων δέντρων, η κορυφή ενός βουνού. Οι δύο μοναχοί διαισθάνθηκαν πως εκεί θα τους περίμενε η Μεγαλόχαρη.

Με πολύ κόπο έφτασαν κάποτε κάτω από την πλαγιά ενός πελώριου βράχου, όπου στο βάθος του υπήρχε μία μεγάλη σπηλιά. Ήταν τώρα βέβαια πως εκεί θα έβρισκαν την εικόνα. Η αγωνία τους όμως μεγάλωσε, όταν διαπίστωσαν ότι ο βράχος ήταν απότομος, σχεδόν κάθετος και δεν υπήρχε τρόπος κανένας να ανεβούν.

Τη στιγμή εκείνη της απόγωσης ένα θεόρατο έλατο έπεσε και ακούμπησε με την κορυφή του στο άνοιγμα της σπηλιάς. Μιά "γέφυρα" είχε σχηματιστεί. Η Παναγία έκανε το θαύμα της. Οι δύο οδοιπόροι πέρασαν τη γέφυρα και ανέβηκαν στη σπηλιά. Στη σπηλιά τότε υπήρχαν πολλά χελιδόνια, που ξαφνιασμένα από την απροσδόκητη επίσκεψη ανθρώπων, όρμησαν και τους ράμφισαν.

Μετά όμως από μία χειρονομία καλή έφυγαν σαν ένα μεγάλο σύννεφο, χωρίς να ξαναεπιστρέψουν. Την ώρα που οι μοναχοί βρίσκονταν στην είσοδο της κατασκοτεινής σπηλιάς, ένα φως, σαν αστραπή, πλημμύρισε τη σπηλιά και τότε είδαν στο όλο της σπηλιάς την εικόνα της Παναγίας της Αθηναίας.

Επειτα από τις προσευχές τους, άρχισαν το καθάρισμα της σπηλιάς. Εμαζαν στη γύρω περιοχή για να βρουν νερό. Η έρευνά τους δεν έφερε αποτέλεσμα. Δεν πέρασε πολλή ώρα και είδαν με χαρά να στάζουν πυκνές σταγόνες νερού κάτω από το βράχο, όπου ήταν θρονιασμένη η εικόνα.

Από εκείνη τη μέρα άρχισαν οι εργασίες για την οικοδόμηση της μονής Σουμελά. Το πρώτο χτίσμα ήταν ένα μικρό κελί της σπηλιάς, για να τους στεγάσει.

Δεκαεφτά μέρες οι δύο μοναχοί τρέφονταν με άγρια χόρτα, όταν ένα μουλάρι φορτωμένο τρόφιμα σταμάτησε κάτω από τη σπηλιά τους, υπάρχει ο θρύλος πως το μουλάρι έφτασε χωρίς αγωγή στη Σουμελά. Από την επιστολή που βρήκε μέσα στο φορτίο έμαθαν πως ο αποστολέας των τροφίμων ήταν ο ηγούμενος της Μονής Βαζελώνα.

Από τότε και κάθε χρόνο σε ένδειξη ευγνωμοσύνης για

την ανάμνηση των πρώτων δώρων, το μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά έστελνει στη Μονή Βαζελώνα διάφορα δώρα, φορτωμένα σε ένα μουλάρι. Στη γύρω περιοχή γρήγορα μαθεύτηκε η ιστορία της εγκατάστασης των δύο Αθηναίων μοναχών και της εικόνας της Παναγίας της Αθηναίας στον Μελά. Με συγκίνηση έτρεξαν οι κάτοικοι να βοηθήσουν τους μοναχούς στο υψηλό τους έργο.

Στην αρχή έχτισαν ένα μικρό εκκλησάκι του Αρχάγγελου Μιχαήλ, για να κάνουν την καθημερινή τους προσευχή, ώπου να χτίσουν τη μεγάλη εκκλησία της Παναγίας, που ήταν και η κύρια αποστολή τους. Στη συνέχεια άρχισε ο μεγάλος αγώνας για την ανέγερση του ναού της Παναγίας. Εξί χρόνια μετά την εμφάνιση της Παναγίας στο όνειρο του Βαρνάβα, η εκκλησία ήταν έτοιμη για τα εγκαίνια. Το 386 έγιναν τα εγκαίνια της εκκλησίας από τον επίσκοπο Τραπεζούντας. Στην τελετή των εγκαίνιων παραβρέθηκαν ο ηγεμόνας της περιοχής Αυγουστάλιος Κουρτίκιος και πλήθος κόσμου.

Η Μονή ολοένα και μεγάλωνε. Η φήμη της διαδόθηκε παντού. Μύρια τα θύματα της αγίας εικόνας. Το άλλοτε απάτητο δάσος έγινε κέντρο λατρείας και ελπίδας.

Οι δύο μοναχοί περιτοιχίζονταν τώρα και από άλλους συντρόφους και συνεχίζουν όλοι μαζί το θεάρεστο έργο της δημιουργίας. Οι δύο κτήτορες συνεχίζουν τη δράση τους και πέρα από το Μοναστήρι. Ο Βαρνάβας έχτισε, σε απόσταση τριών ωρών από τη Μονή, στο χωριό Σκαλίτσα, ναό αφιερωμένο στους Αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη. Ο Σωφρόνιος είχε έμπνευση, σε απόσταση μισής ώρας από το μοναστήρι να χτίσει το εκκλησάκι της Αγίας Βαρβάρας όπου εκεί ήταν γραφτό να βρεί καταφύγιο το 1924 η σεπτή εικόνα της Παναγίας Σουμελά, ύστερα από χίλια πεντακόσια σαράντα χρόνια.

Στο μεταξύ ο μεγάλος πλούτος του μοναστηριού στάθηκε η αιτία να γίνει ο στόχος των ληστών. Σε μία επίδρομή, από αλλοπίστους ληστές δεν έμεινε "λίθος επί λίθου". Σκότωσαν όσους μοναχούς βρήκαν και άρπαξαν τα πάντα. Κατά τη διανομή των λαφύρων τρεις από τους ληστές διεκδικούσαν την εικόνα. Αποφάσισαν να την κομματιάσουν σε τρία για να πάρει ο καθένας το μερίδιό του.

Ο ένας, όμως δεν συμφώνησε και παραιτήθηκε από φόβο. Ετσι η εικόνα έμεινε στα χέρια των δύο άλλων ληστών. Ο ένας τότε απ' αυτούς σήκωσε το τσεκούρι και κατέφερε ένα χτύπημα στη μέση της Εικόνας. Την ίδια στιγμή ένας κεραυνός έπεσε και το δάσος πήρε φωτιά. Τρομαγμένοι οι δύο ληστές άφησαν την εικόνα και έτρεξαν να σωθούν. Μαζί με τα δέντρα κάηκαν και οι δύο ιερόσουλοι. Ο τρίτος που αρνήθηκε την αναλογία του από την εικόνα σώθηκε.

Η Εικόνα ξαναβρέθηκε

στη θέση της. Η τομή που υπάρχει μέχρι σήμερα στη μέση της Εικόνας μαρτυρεί την ασέβεια του ληστή. Το μέρος όπου έγινε το περιστατικό αυτό ονομάστηκε "Καμένα" και βρίσκεται στο μεταίχμιό των βουνών της Χαντσούκας και της Κρῶννης. Η έκταση αυτή δίνει την εντύπωση μέχρι σήμερα πως κάηκε πριν λίγες μέρες.

Σύμφωνα με την παράδοση ο ληστής που σώθηκε έγινε μοναχός και βοηθήσε μαζί με τους άλλους μοναχούς στην ανοικοδόμηση του μοναστηριού. Μετά από χρόνια η μονή δέχτηκε πάλι μία νέα λεηλασία. Τίποτε δεν έμεινε πάλι όρθιο. Τη νέα οικοδόμηση ανέλαβε τώρα ο χωρικός Χριστόφορος από το χωριό Γάζαρη της επαρχίας Τραπεζούντας, ύστερα από την εντολή που πήρε σε όνειρο από την Παναγία, όπως αφηγείται στο συγγραμμά του ο Κασοκαλυβίτης.

Η ανοικοδόμηση αυτή, που ήταν και η τελευταία, έγινε το 644. Η Μονή με την επιδιόρθωση της αύξησε το κύρος της. Η ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας στα 1204 συντέλεσε ακόμη περισσότερο στην κρατάση της φήμης του Μοναστηριού. Οι Κομνηνοί ενίσχυσαν αφάνταστα τη μονή. Ο Μανουήλ προσέφερε στην Παναγία Σταυρό μεγάλης αξίας, που περιείχε Τίμιο Ξύλο. Μεγάλη ήταν και η προσφορά στο μοναστήρι του Αλέξιου του Γ'. Συγκεκριμένα φρόντισε για την οχύρωση της μονής και την ανέγερση νέων χτισμάτων. Πολλά χρυσόβουλα, πράξεις και διαταγές των Κομνηνών, έδιναν προστασία και μεγάλα προνόμια στη μονή.

Η μονή και μετά την κατάληψη της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας, από τους Τούρκους το 1461, συνέχισε να είναι ο πνευματικός φάρος του Ποντιακού ελληνοισμού. Στο μοναστήρι διατηρήθηκε αδιάσπαστη η παράδοση του Γένους, που έδωσε τη γλώσσα, τα ήθη και τα γράμματα.

Η Ιερατική Σχολή της μονής, που διέθετε πλούσια βιβλιοθήκη, έγινε η τροφοδότρια της παιδείας και της θρησκείας στα μαύρα εκείνα χρόνια της σκλαβιάς.

Τα προνόμια της τα σεβάστηκαν και οι ίδιοι οι σουλτάνοι. Η παράδοση αναφέρει, πως μία μέρα ο Σουλτάνος Σελίμ ο Α' πήγε με μεγάλη συνοδεία να κυνηγήσει στο δάσος της Παναγίας Σουμελά. Όταν αντίκρισε μπροστά του το Μοναστήρι αναζωπυρώθηκε η μισαλλοδοξία του και διέταξε τον αφανισμό του. Αλλά μόλις έδωσε τη διαταγή εκείνη, καταλήφθηκε από σπασμούς και μερική παράλυση. Ένας από τους συνοδούς του τότε, του είπε, πως η झाφνική του ασθένεια οφειλόταν στη διαταγή που έδωσε για την καταστροφή της Μονής.

Ο Σουλτάνος τότε ανακάλεσε τη διαταγή και η υγεία του αμέσως αποκαταστάθηκε. Ύστερα από το γεγονός αυτό, ο Σουλτάνος εξέδωσε το χρυσόβουλο Χάτι

Σερλίφ, με το οποίο επικύρωνε και αύξανε όλα τα προνόμια που είχε η μονή. Το φερμάνι αυτό είχε χρονολογία 1522. Ακόμη ο Σουλτάνος αφιέρωσε πέντε μεγάλες λαμπάδες στην Παναγία. Οι τρεις από αυτές τις λαμπάδες σώζονταν μέχρι το 1924. Λέγεται πως ο Σουλτάνος πρότεινε να επενδύσει τη σκέπη όλης της εκκλησίας με ασήμι, αλλά οι μοναχοί τον παρακάλεσαν να μη πραγματοποιήσει την πρόθεσή του από φόβο, μήπως το πολύτιμο μέταλλο γίνει στόχος των ληστών και καταστραφεί το μοναστήρι.

Ύστερα από τη λογική αυτή σύσταση των μοναχών η επένδυση έγινε από χαλκό και μόνο στο κέντρο του τρούλου έβαλαν μία σφαίρα από ασήμι, όπου πάνω της τοποθετήθηκε σταυρός. Το παράδειγμα του Σελίμ Α' ακολούθησαν κι άλλοι Σουλτάνοι όπως ο Σελίμ ο Β', ο Ιμπραήμ ο Α', ο Μεχμέτ (1662), ο Σουλεϊμάν ο Β' (1681), ο Μουσταφάς ο Β' (1963) και ο Μεχμέτ ο Γ' (1900).

Μεγάλη οικονομική βοήθεια πρόσφεραν και οι ηγεμόνες των παραδουναβίων χωρών στη μονή, που η φήμη της έφτασε ως εκεί. Υπήρχαν στο μοναστήρι χρυσόβουλα του Σκαρλάτου της Μολδοβλαχίας (1756), του Στεφάνου (1761), του κωάννη Υψηλάντη της Ουγροβλαχίας (1775) και άλλων διάσημων προσώπων, που μεγάλωναν ακόμη περισσότερο το κύρος του.

Χάρη στα προνόμια της η μονή μπορούσε και σάλπιζε ακατάπαυστα ένα ενεργητικό, που δεν άφηνε να λυγίσει η αδάμαστη ψυχή του ποντιακού ελληνοισμού. Στη γιορτή της Παναγίας, το Δεκαπενταύγουστο το σκλαβωμένο γένος συγκεντρωνόταν απ' όλα τα σημεία του Πόντου και του Καρς, για να γιορτάσει με δοξαστικούς ύμνους, χορούς και τραγούδια τη νίκη της επιβίωσής του.

Το έτος 1924, που ήταν και ο επίλογος της τραγωδίας του ποντιακού ελληνοισμού, η λαίλαπα της ερημώσεως και της καταστροφής όλο και πλησίαζε για το ιστορικό μοναστήρι.

Οι μοναχοί της μονής δεν αμφέβαλλαν για την τύχη που περίμενε κι εκείνους και την κατοικία της Παναγίας. Γι' αυτό άρχισαν να συγκεντρώνουν σε κρύπτες της μονής όλα τα τιμαλφή, με ε-

ξάρτηση τρία πολύτιμα κειμήλια. Το πρώτο ήταν η σεπτή εικόνα της Παναγίας, το δεύτερο το χειρόγραφο Ευαγγέλιο του Οσίου Χριστόφορου και το τρίτο ο βαρύτιμος Σταυρός των Κομνηνών με το Τίμιο Ξύλο.

Στη συνέχεια οι μοναχοί, αφού έκρυψαν τους πολύτιμους αυτούς θησαυρούς στη μονή της Αγ. Βαρβάρας πήραν το δρόμο της προσφυγιάς. Το μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά ύστερα από 1545 χρόνια προσφοράς στον ποντιακό ελληνοισμό καταλήφθηκε και μεταβλήθηκε σε ερείπιο.

Το 1931 ύστερα από τη μεσολάβηση της ελληνικής κυβέρνησης, χορηγήθηκε άδεια, από τις τουρκικές αρχές, στον ιερομόναχο Αμβρόσιο Σουμελιώτη, να πάει στην Παναγία Σουμελά και να μεταφέρει στην Ελλάδα τα ιερά κειμήλια. Ο Αμβρόσιος ξεκίνησε για το μεγάλο σκοπό του, μαζί με τη συνοδεία του, στις 27 Οκτωβρίου 1931. Μετά πολύ κόπο έσκαψε και βρήκε η ιεραποστολή το θαμμένο σιδερένιο κιβώτιο, όπου μέσα που πριν επτά χρόνια, το ξεριζωμένο γένος τοποθέτησε τα ιερά κειμήλια της Παναγίας Σουμελά. Ο Αμβρόσιος και οι συνοδοί του έσκυψαν κι ασπάστηκαν την Εικόνα της Παναγίας, το Σταυρό των Κομνηνών και το Ευαγγέλιο του Χριστόφορου. Η ψυχή του ποντιακού ελληνοισμού αναστήθηκε.

Στις 11 Νοεμβρίου η αποστολή μετακόμισε στην Αθήνα τον ιερό θησαυρό και τον παρέδωσε στον αείμνηστο Μητροπολίτη Χρυσάνθο. Τα κειμήλια ο ιεράρχης τα τοποθέτησε στο Βυζάντιο Μουσείο των Αθηνών, όπου και παρέμειναν ως το 1951.

Ύστερα από υπεράνθρωπος αγώνες κατατέθηκε το 1951 στα υψώματα της Καστανιάς Βέροιας, με πρωτοβουλία του σωματείου "Παναγία Σουμελά" Θεσσαλονίκης, ο θεμέλιος λίθος Παναγίας. Ιδιαίτερη ήταν η συμβολή για την ανέγερση του ναού του προέδρου του σωματείου αείμνηστου Φίλωνά Κτενιδή.

Από το Δεκαπενταύγουστο του 1952 η Παναγία Σουμελά εγκαταστάθηκε οριστικά στο νέο της Μοναστήρι, για να συνεχίσει και από εκεί το δημιουργικό της έργο.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

ΠΕΖΟΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΤΡΟΣ ΛΟΓΟΣ

Συνέχεια από την 3η σελ.

του ανθρώπου στην περιοχή της άμεσης αντίληψης και έκφρασης του αντικειμένου της, δεν θα ήταν μορφή χωρίς τα ανάλογα όργανα, χωρίς τις φωνητικές χορδές που παράγουν φθόγγους και συνθέτουν λέξεις, χάρη στις ειδικές του εγκέφαλου οδηγίες.

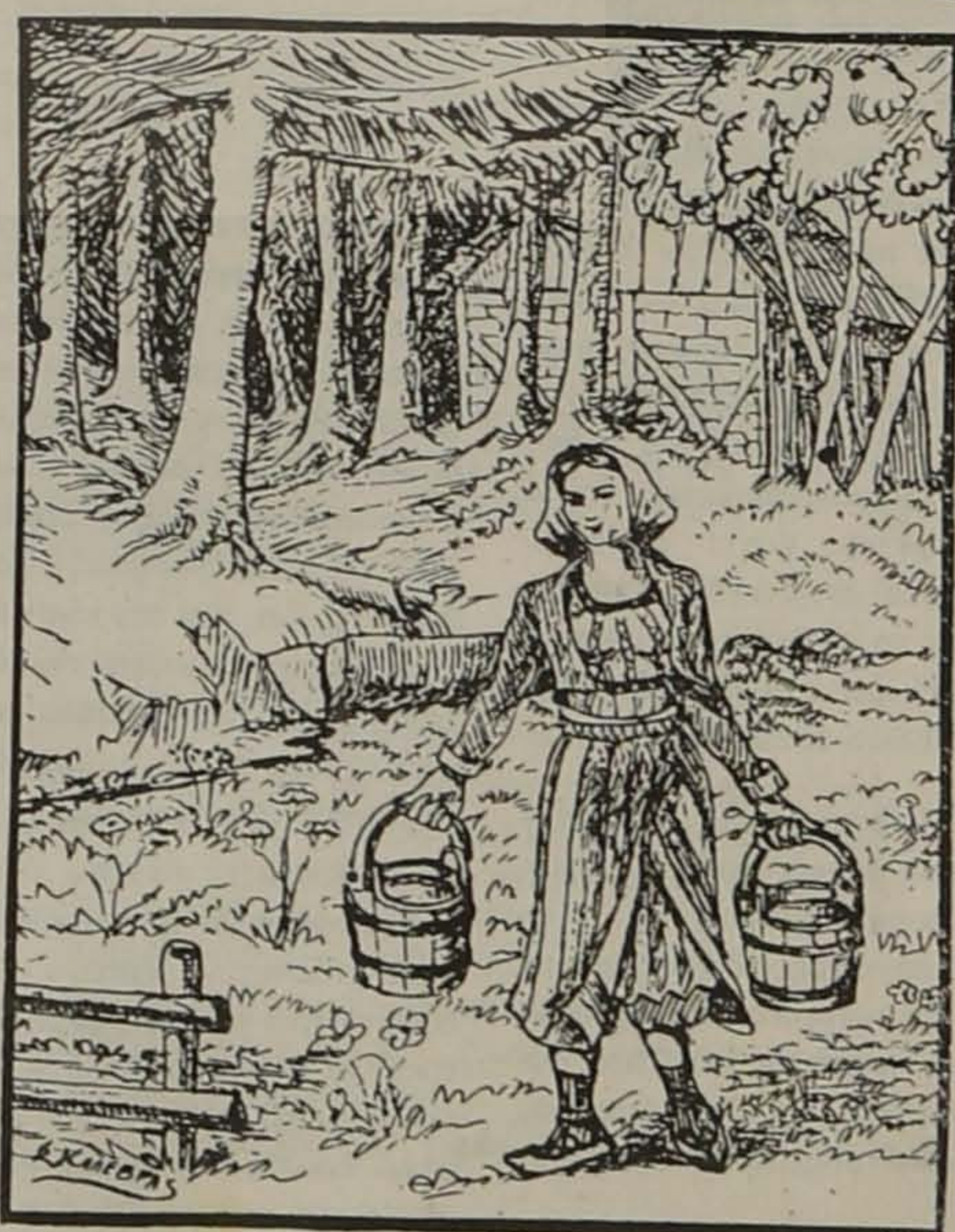
Και η επίπονη, επίμονη, αδιάκοπη και παραλλακτική (σε τόπο και χρόνο) διαδικασία γλωσσικής εξέλιξης, συνεχίστηκε από την εποχή του τραυλοδουτισμού και τα μεταγενέστερα στάδια μίας πιο φρονητισμένης ζωής ως την περίοδο που αυτός, ο έμπειρος πλέον και προικισμένος με νόηση και ικανότητα λόγω άνθρωπος, άρχισε να εκφράζεται και ι-χνογραφώντας και λαξέυοντας το πέρασμά του από τη ζωή, έως την περίοδο δηλαδή της δημιουργίας του ΓΡΑΦΤΟΥ ΛΟΓΟΥ και των ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΩΝ ΜΗ-ΗΜΕΙΩΝ.

Και οι εύλογες, έλλογες πιά κραυγές του αυτά τα "φωνοκύτταρα", αυτός ο ατελείωτος αρχικά γλωσσικός μηχανισμός, δέχτηκε με τη χρονική περίοδο, ένα κύμα εμπλουτισμού από λέξεις πολυάριθμες, με ποικιλία φθονγικής και φωνητικής, μέσα σε ένα πλούτο τυπικού

προφοράς, σημασιολογίας και συντακτικού για να διαμορφωθεί μέσα σε μία διάκοπη γλωσσική ανάπλαση και να "εκκολαφθούν" διάλεκτοι κοινής βέβαια καταγωγής με διαφορετικής κατά εθνότητα και τόπο και χρόνο, εξέλιξης.

Και που μετά, αποτυπώνοντας - καθώς πίο πάνω αναφέραμε - με την γραφή τον προφερόμενο λόγο, η κάθε κοινότητα, θα επιδιώξει αρχικά να διασώσει μύθους και θρύλους της ιστορικής πορείας της, μύθους που θα εξιστορούν περιστατικά συγκλονιστικά και θρύλους που θα τραγουδούν τους χαμένους ήρωες και τους επικούς αγώνες επιβιώσεως, στις ατέλειωτες χιλιετίες της προϊστορίας της...

46. Ο ορισμός είναι δικός μας- ενώ: Γλώσσα: υπό την ευρύτεραν σημασίαν της λέξεως, καλείται ούτω η έμφωνος εις τον άνθρωπον δύναμις και ικανότης του εκφράζεσθαι διά διαφόρων μέσων (χειρονομιών, γραπτών ή άλλων σημείων), υπό δε την στενότεραν ή διά λόγου έκφρασις και δι' αυτού συνεννόησις των ανθρώπων μεταξύ των" (Πάπυρος - Λαρούς, τόμος 5ος σελίδα 194 όπου γράμμα ΓΛΩΣΣ).

Η Λιβερίτσα 'σο κρενίω